פאה פרק ד' משנה א'

א] מבואר כאן במשנה שפאה ניתנת במחובר והעניים בוזזים, וגם הא דבדלית ודקל בעה"ב תולש ומחלק, ובירושלמי יש ב' מקורות לזה: א. כתיב לא תכלה פאת שדך 'בקצרך' מכאן שהפאה ניתנת במחובר לקרקע, יכול אפילו בדלית ובדקל ת"ל קציר מה קציר מיוחד שהקטן מושל בהם כגדול יצאו הדלית והדקל שאין הקטן מושל בהן כגדול. ב. תעזוב הנח לפניהם תבואה בקשיה תלתן בעמיר תמרים במכבדות, יכול בדלית ובדקל כן ת"ל אותם ומה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו, אחר שריבה הכתוב ומיעט מרבה אני את אלו שאינם של סכנה ומוציא אני את אלו שהם של סכנה [לכאו' משמעות דורשין איכא בינייהו אבל עי' להלן מד' הגר"א].

ב] הנה מצות פאה לתת את פאה במחובר בסוף שדהו, ופאה לא חלה מאליו [כמו לקט שכחה ופרט ועוללות] אלא צריך להפריש ולקרוא לה שם ועי' תוספתא 'אין פאה עד שיקרא לה שם' וכ"ה ברמב"ם מתנות ב' יד' 'ואין לעניים בה כלום עד שיפרישנה בעל הבית מדעתו'.

ג] מבואר בירושלמי הובא בר"ש שאם כילה הכל ולא נתן פאה עבר על לא תכלה בכל גוונא בין באופן שלא קרא שם ואפי' קרא שם אם כילהו עובר בלא תכלה. ודברנו שיתכן שחלוק ביסודו הלאו דלא תכלה קודם קריא"ש לאחר קריא"ש, קודם קריא"ש יסוד האיסור במה שאינו קורא לו שם במה שמכלה 'ואינו נותן פאה', אבל באופן שכבר קרא שם פאה שם יסוד האיסור כעין לא תגזול וכעין איסורא דלקט ושכחה שיסוד האיסור הוא גזלת ממון העניים, וע"ע בהסכמת הגרי"ז לתורת זרעים ותו"ז פ"א מ"א.

ד] יש לדון האם מותר לכלות את השדה 'לצורך העניים' והנה באופן שאינו קורא שם פאה רק מכלה השדה בלא הפרשה זה וודאי אסור שהרי צריך לקרוא לה שם פאה במחובר, הנדון באופן שקרא לה שם במחובר ועכשיו תולשו לצורך העניים האם יש בזה איסור לא תכלה, ועי' טו"א ר"ה ד: וחי' אנשי שם כאן שנקטו שיש בזה איסו, אמנם זה חידוש ופשטות הדברים אין בזה איסור וכ"מ מהגר"א עי' להלן.

ה] בדלית ובדקל בעה"ב תולש ומחלק להם, והטעם משום סכנה כמבואר בירושלמי הנ"ל, ויש לדון אם דין זה דאורי' או דרבנן, פשטות הר"ש והרמב"ם משמע שזה דאורי' וכדילפי' מקראי, אבל בגר"א כ' שהירושלמי נסתפק בזה עי' בסמוך.

ו] עי' ירושלמי שנסתפק בדליק ודקל היכן קורא דשם פאה למעלה או למטה [ונ"מ אם הוצאה משל עניים או משלו רק שמסיק הירושלמי שגם אם קורא שם למעלה הוצאה משלו שלא יבואו לידי סכנה] מה יסוד הספק למש"נ שזה דאורי' לכאו' יסוד הספק האם דין פאה כשאר פאות שדינו כמחובר וכל מה שנתחדש בקרא שבעה"ב תולש, או כאן נתשנה דין הפאה שדינו להינתן בתלוש לא במחובר, אבל הגר"א על הירושלמי פי' שהספק האם דינא דדלית ודקל תולש ומחלק הוא דין דאורי' או דין דרבנן, דאם זה דין דאורי' אז עיקר דין הפאה הוא בתלוש ולכן קורא לה שם בתלוש, ואם זה דרבנן [וקראי אסמכתא] אז צריך לקרוא לו שם במחובר דחז"ל לא הפקיעו את הדין תורה לכן עליו להפרש בתלוש [יל"ע אם זה דין דרבנן היאך התירו לבע"ה לתלוש ולעבור על ד"ת ומוכח מזה שכל שתולש לצורך העניים אין בזה איסור עי' לעיל].

ז] בדין דלית ודקל תנן שבעה"ב תולש 'ומחלק' לעניים, ונתחדש בזה שאין זה כשאר פאה שבעה"ב עוזבו לעניים והם בוזזים רק בעה"ב מחלק להם [בשווה] וע"ע ירושלמי שכמו"כ בבעה"ב שכילה שדהו שנותן פאה בתלוש נמי מחלק ואינו עוזבר להם, ויל"ע במה נשתנה דין הפאה מפאה הניתנת במחובר ששם עוזב להם, ועי' כ' הגרי"ז מה שחידש שב' דינים בזה פאה הניתנת במחובר בעזיבה והניתן בתלוש בנתינה עי"ש שדייק כן מד' הרמב"ם [זה ניחא יותר אם קורא לה שם למטה ודוק], אבל בירושלמי שהקבא בר"ש משמע שמן הדין גם פאה הניתנת בתלוש בעזיבה רק תק"ח שיחלק להם ששלא יראה את עני קרובו וישליך לפניו.

ח] ראינו ב' שיטות בירושלמי מה המקור שפאה ניתנת במחובר ובפשוטו אין פלוגתא ביניהם וכ"מ בר"ש, אבל ביראים מצוהב קכב משמע שיש כאן מח' מה הטעם שדליק ודקל תולש ומחלק האם משום שבעי' שיהיה זכו לכולם לזכעות ובדליקת ודקל אין אפשרות לקטן לזכות בזה או הטעם משום סכנה ועי' שפי' שנח' בזה ת"ק ור"ש ונ"מ בחיליקי אגוזים שקטן שולט בהם רק יש בהם סכנה עי"ש.